

2) динаміка результативної складової процесу забезпечується підвищенням рівня здоров'язбережувальної компетентності; 3) реалізація стратегії здорового способу життя відбувається шляхом засвоєння змісту освіти, спрямованого на формування у старшокласників компетентності з основ здоров'я та фізичної культури.

Ключові слова: здоров'я; особистість; компетентності; психологічна сфера; соціалізація.

Список літератури

1. Загальна теорія здоров'я та здоров'язбереження : колективна монографія / за заг. ред. проф. Ю. Д. Бойчука. – Харків: Вид. Рожко С. Г., 2017. – 488 с.
2. Національна стратегія реформування системи охорони здоров'я в Україні на період 2015-2020 років / Електронний ресурс: <https://moz.gov.ua/uploads/0/691-strategiya.pdf>
3. Піддячий В. М. Естетичні засади професійного саморозвитку майбутнього педагога [Рукопис] : дис. ... канд. пед. наук: 13.00.04 / Піддячий Володимир Миколайович; Ін-т пед. освіти і освіти дорослих НАПН України. – Київ, 2016. – 279 с.
4. Піддячий М. І. Навчально-виховний процес профільної школи: соціально-професійне спрямування / М. І. Піддячий // Педагогічна освіта: теорія і практика. – 2014. – Вип. 17. – С. 98-105.
5. Піддячий М. І. Сутність формування компетентностей старшокласників / Реалізація компетентнісно орієнтованого навчання в освіті: теоретичний і практичний аспекти: Зб. наукових праць за матеріалами Міжнародної науково-практичної конференції (м. Київ, 4 листопада 2019 р.), м. Київ / Ін-т педагогіки НАПН України; / ред. кол.: Топузов О. М., Горошкіна О. М. (гол. ред.), Доротюк В. І., Чудакова В. П. Київ : Пед. думка, 2019. 484 с. – С. 269-272.

Полонська Т. К.,

кандидат педагогічних наук,

старший науковий співробітник,

старший науковий співробітник відділу навчання іноземних мов,

Інститут педагогіки НАПН України,

м. Київ, Україна

РЕАЛІЗАЦІЯ ІНТЕГРОВАНОЇ ЗМІСТОВОЇ ЛІНІЇ «ЗДОРОВ'Я І БЕЗПЕКА» У ПІДРУЧНИКАХ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ ДЛЯ 5–6 КЛАСІВ ГІМНАЗІЇ

Компетентнісний підхід, один із шляхів оновлення та модернізації вітчизняної освіти, передбачає спрямованість освітнього процесу на формування і розвиток ключових компетентностей особистості, сприяє формуванню здатності учня/учениці самостійно розв'язувати життєві проблеми різної складності на основі отриманих знань і власного досвіду, а також критично мислити, уміти адаптуватися до умов сучасного мінливого світу.

Метою повної загальної середньої освіти є всебічний розвиток, виховання і соціалізація особистості, яка здатна до життя в суспільстві та цивілізованій взаємодії з природою, має прагнення до самовдосконалення й навчання впродовж життя, готова до свідомого життєвого вибору і самореалізації, відповідальності, трудової діяльності та громадянської активності. Досягнення цієї мети забезпечується шляхом формування ключових компетентностей, необхідних кожній сучасній людині для успішної життєдіяльності.

Засобом інтеграції ключових і предметних компетентностей є інтегровані (наскрізні) змістові лінії. У програмах з іноземних мов для 5–9 класів закладів загальної середньої освіти (ЗЗСО) [1] вирізняють чотири інтегровані змістові лінії (ІЗЛ): 1) «Екологічна безпека та сталий

розвиток», 2) «Громадянська відповідальність», 3) «Здоров'я і безпека», 4) «Підприємливість та фінансова грамотність».

Варто зазначити, що впровадження інтегрованих змістових ліній не передбачає докорінних змін у навчальному плані, а має на меті зміщення акцентів на більш прикладні аспекти теми. Зазначені лінії повинні забезпечувати формування ціннісних і світоглядних орієнтацій учнів, які визначатимуть їхню поведінку в реальних життєвих ситуаціях, а також здатність застосовувати здобуті знання й уміння з іноземної мови на практиці.

Особливо актуальною на сьогоднішній день у період загальнонаціонального карантину є ІЗЛ «Здоров'я і безпека», котра спрямована на виховання учнів як духовно, емоційно, соціально та фізично повноцінних членів суспільства, спроможних дотримуватися здорового способу життя і створювати безпечне життєве середовище.

Засобами іноземної мови ІЗЛ «Здоров'я і безпека» орієнтує учнів на: а) уміння дискутувати довкола питань здоров'я людини; б) усвідомлення впливу шкідливих звичок на здоров'я людини; в) дотримання правил дорожнього руху, правил поведінки на воді та в інших місцях. Чинна навчальна програма з іноземних мов для 5–9 класів ЗЗСО пропонує здійснювати формування лінії в межах вивчення таких тем: 5 клас – «Одяг», «Харчування», «Відпочинок і дозвілля», «Природа», «Подорож», «Шкільне життя»; 6 клас – «Я, моя родина, мої друзі», «Харчування», «Спорт», «Подорож».

Наскільки збігаються вимоги навчальної програми до зазначеної змістової лінії зі способами її відображення у змісті чинних підручників, продемонструємо на прикладі найбільш поширених у вітчизняних ЗЗСО підручників англійської мови для 5 і 6 класів гімназії (автори: О.Д. Карп'юк “English. Pupil's Book”, вид-во «Астон»; А.М. Несвіт “We learn English”, вид-во «Генеза») [2; 3; 4; 5].

Як показав аналіз названих підручників, питання здоров'я і безпеки учнів висвітлюються в тій чи іншій мірі не лише в зазначених вище темах, рекомендованих програмою, а також і в інших, що містяться в основній навчальній книзі для учнів. Йдеться, зокрема, про теми, як-от: 5 клас – «Я, моя родина, мої друзі», «Свята і традиції»; 6 клас – «Покупки», «Країна мови, що вивчається», «Україна», «Шкільне життя».

Так, у межах вивчення тем «Шкільне життя», «Я, моя родина, мої друзі», «Спорт», «Одяг», «Харчування» в учнів формуються вміння впорядковувати власний робочий день із дотриманням здорового способу життя, уміння дискутувати довкола питань здоров'я людини. Цьому сприяють дібрані в підручниках тексти, малюнки, вправи, завдання, вікторини, прислів'я тощо. Наприклад, у розділі “Time for School” [2, с. 63] учні ведуть діалог щодо режиму роботи в школі, своєчасного прибуття на уроки тощо. У розділі “My Family and Friends” [4, с. 16] Ден розповідає про робочий день усіх членів своєї сім'ї, а в розділі “School Life” описується шкільний день Алекса [4, с. 192], а також акцентується увага на необхідності обмеження часу перебування за комп'ютером [2, с. 80] і біля телевізора [4, с. 80].

Доречно зауважити, що найглибше інтегровану змістову лінію «Здоров'я і безпека» автори підручників відобразили в темах «Харчування», «Покупки», «Одяг». Що стосується харчування, то розглядалися питання корисної та шкідливої їжі, вибору й купівлі продуктів для здорового харчування тощо. Серед видів роботи можна зазначити такі: підготовка постерів “Good for health”, “Not very healthy” [2, с. 113]; робота з текстами “Food for health” [3, с. 94], “Eat well – feel well” [2, с. 104], “School meals” [4, с. 59]; читання та пояснення прислів'я “He who likes to eat fruit must climb the tree” [3, с. 53]; підготовка есе про корисну їжу (щоб бути сильним та енергійним, щоб рости, яка містить багато вітамінів тощо) [4, с. 59].

Значне місце в підручниках відведено проблемі вибору одягу залежно від різної погоди, що в свою чергу пов'язано зі здоров'ям людини. Це, зокрема, робота з тематичними текстами,

опис малюнків, відповіді на запитання, складання й розігрування діалогів тощо [2, с. 163–164; 4, с. 30, 35; 4, с. 30–31].

Про необхідність дотримання дітьми правил дорожнього руху, правил поведінки на воді та в інших місцях частково йдеться в темах «Відпочинок і дозвілля», «Подорож». Так, у тексті “In the village” [2, с. 193] учні дізнаються про дорожній рух і роботу світлофорів у сільській місцевості, у розділі “Let’s have a rest!” [4, с. 91] – про правила дорожнього руху в Україні та Великій Британії. Про дотримання правил безпеки під час туристичного походу йдеться під час вивчення теми “Let’s have a rest!” [4, с. 88], про правила поведінки на воді – у тексті “Outdoor activities” [2, с. 168] тощо.

За результатами проведеного аналізу змісту чинних підручників англійської мови для 5 і 6 класів гімназії можна зробити висновок, що автори О.Д. Карп’юк і А.М. Несвіт приділили значну увагу формуванню ІЗЛ «Здоров’я і безпека». Але слід констатувати, що ширше й глибше питання висвітлено в підручниках для 5 класу. На нашу думку, це пояснюється тим, що підручники для 5 класу (2018 року видання) доопрацьовані авторами відповідно до вимог нових програм з іноземних мов з урахуванням необхідності реалізації в їх змісті інтегрованих змістових ліній, чого не можна сказати про підручники для 6 класу (2014 року видання). Але сподіваємося, що цю проблему буде вже розв’язано в цьому році. Окрім того, хотілося б бачити в підручниках більше нестандартних завдань, пов’язаних із використанням інноваційних технологій навчання, у тому числі здоров’язбережувальних, і спрямованих на розвиток творчих можливостей учнів та їхнього креативного мислення.

Ключові слова: здоров’я і безпека, інтегровані змістові лінії, підручники англійської мови, гімназія.

Список літератури

1. Іноземні мови. 5–9 класи : навчальні програми, методичні рекомендації щодо організації навчально-виховного процесу в 2017/2018 році / уклад. М. Н. Шопулко. Харків : Ранок, 2017. 144 с.
2. Карп’юк О. Д. Англійська мова: 5-ий рік навч. (English: year 5). 5 кл.: підруч. для закл. заг. серед. освіти. 2-ге вид., виправ. і доопрац. Тернопіль : «Видавництво Астон», 2018. 240 с. : іл.
3. Карп’юк О. Д. Англійська мова: підруч. для 6-го класу загальноосвіт. навч. закл. (6-й рік навч.). Тернопіль : «Видавництво Астон», 2014. 224 с. : іл.
4. Несвіт А. М. Англійська мова (5-ий рік навч.) = English (Year 5) : підруч. для закл. заг. серед. освіти : 5-й кл. 2-ге вид., доопрац. Київ : Генеза, 2018. 208 с.
5. Несвіт А. М. Англійська мова (6-й рік навч.) : підруч. для 6 кл. загальноосвіт. навч. закл. Київ : Генеза, 2014. 224 с.

Пометун О. І.,

доктор педагогічних наук,

член-кореспондент НАПН України,

головний науковий співробітник відділу початкової освіти,

Інститут педагогіки НАПН України,

м. Київ, Україна

ПІДХОДИ ДО ПРОЕКТУВАННЯ ПІДРУЧНИКА З ІСТОРІЇ У КОНТЕКСТІ ЗМІН ОСВІТНЬОГО СЕРЕДОВИЩА

Протягом кількох останніх років можемо констатувати прояв кількох серйозних чинників, які змінюють “обличчя” сучасної навчальної книги з історії.

Серед них: